

Anne Pätsi

OHJEITA PALSTAPUUTARHAN KÄYTTÄJÄLLE

OHJEITA PALSTAPUUTARHAN KÄYTTÄJÄLLE

Anne Pätsi
Opinnäytetyö
Kevät 2010
Puutarhatalouden koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Puutarhatalouden koulutusohjelma, yritystalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Anne Pätsi

Opinnäytetyön nimi: Ohjeita palstapuutarhan käyttäjälle

Työn ohjaajat: Paula Syri, Pentti Hanhela

Työnvalmistumislukukausi ja vuosi: Kevät 2011.

Sivumäärä: 25

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö on tehty Oulussa sijaitsevalle Hyvänmielentalo ry:lle ja tarkoitettu palstapuutarharyhmän käyttöön. Hyvänmielentalo ry:n toiminta on suunnattu mielenterveyskuntoutujille ja heidän omaisilleen ja talolla toimivat ryhmät ovat pääosin vertaisryhmiä. Palstapuutarharyhmä toimii Oulun Hietasaarella kaupungin vuokrapalstoilla, josta on vuokrattu kaksi aarin kokoista palstaa ryhmän käyttöön. Palstaryhmän vetäjältä odotetaan enimmäkseen ohjausta ja toimintaa puutarha-asioissa. Opinnäytetyön tekeminen tuli ajankohtaiseksi, koska ryhmän vetäjä saattaa vaihdella vuosittain, eikä hän välttämättä ole puutarha-alan ihminen. Työssä on koottu tarvittavat tiedot palstan perustamiseen, maan muokkauksesta ja lannoituksesta sekä kylvämisestä ja istutuksesta.

Työssä on koottu taulukoihin palstalla kukkineiden kukkien kukinta-ajat sekä vihannesten satoajat. Lisäksi kasvien kohdalla on arvioitu kasvin soveltuvuus palstakäyttöön. Työssä on lisäksi ohjeita tulevaan seuraavaan kauteen valmistautumista varten, jatkuvuus on tärkeä tekijä palstapuutarhatoiminnassa. Käytetyistä kasveista ja työmenetelmistä olen hakenut lisää tietoa kirjallisuudesta ja internetistä, suurin osa tiedoista pohjautuu palstalla vuosina 2008-2009 koettuihin asioihin.

Palstatoimintaa koskevaan kyselyyn Hyvänmielentalolla tuli vastauksia palstatoiminnassa mukana olleilta sekä mahdollisilta uusilta kävijöiltä ja tärkeimmäksi koettiin ulkona oleminen sekä yhdessä olo tuttavien kanssa. Seuraavaksi tärkeimmäksi koettiin yhteinen ohjattu puutarhatyö.

Ohjeissa, kuten palstatoiminnassakaan ei tähdätä ainoastaan sadon määrään palstakasvatuksessa, vaan myös tekemiseen ja kokeiluun. Mukana on myös kokeilukasveja, jotka saattavat tuottaa pettymyksenkin. Nämä havainnot ovat tärkeitä tulevia kausia ja uusia viljelijöitä varten.

Keskeisiä asiasanoja: mielenterveystyö, palstaviljely, puutarha-ala.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Horticulture, business economics

Author: Anne Pätsi

Title on thesis: Directions for cultivation in garden plot

Supervisors: Pentti Hanhela, Paula Syri

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2011. Number of pages:25

ABSTRACT

This thesis is made for Hyvänmielentalo ry in Oulu. Hyvänmielentalo ry is a registered association, which aim to improve and support mental healthcare rehabilitees and their family or parties. There are many peer-groups in Hyvänmielentalo and one of these groups is the garden group. This group works in Hietasaari, where people can rent a garden plot for their own cultivation. Hyvänmielentalo has two plots, range is two hundred square metres. Need for this thesis came from Hyvänmielentalo, because the guide in the garden group can change every year and guide will not always be a gardener or a horticulturist. In this thesis there are directions for soil cultivation, fertilization, sowing and planting. Planting and sowing times are assembled together and also times, when blooming has started. In this thesis there are also estimated which plants are good and which are uncertain.

Directions are collected largely from my own findings when I was working as a guide in this garden group seasons 2008 and 2009. Also I have used literature and internet. Important findings have also came from participants and employees in Hyvänmielentalo ry.

There was a little survey in Hyvänmielentalo about action in garden plot. The most important thing seems to be leisure time in garden and meeting friends. Second was gardenworks together with others and with guide.

I hope that all findings are usefull for cultivators in Hyvänmielentalo now and in the future.

Keywords: mental healthcare, garden plot, garden, cultivation.

SISÄLLYSLUETTELO:

1 JOHDANTO.....	6
2 HYVÄNMIELENTALON PALSTAN ESITTELY	9
2.1. Muuta toimintaa.....	15
3 KYSELY JA SEN TULOKSET.....	16
3.1 Kyselytulokset	16
3.2 Kyselytulosten analysointia.....	16
3.3 Kävijöiden kommentteja	20
4 JOHTOPÄÄTÖKSET	21
5 POHDINTA.....	22

1 JOHDANTO

Hyvänmielentalo ry on Oulussa toimiva yhdistys, jonka tarkoituksena on auttaa ja edistää mielenterveyskuntoutujien ja heidän omaistensa ja läheistensä arkea ja elämää. Talolla kokoontuu useita vertaistukiryhmiä ja osassa ryhmiä on myös ohjaaja. Yksi näistä ryhmistä on palstapuutarharyhmä.

Puutarhanhoidon terapeutti, virkistävä ja myös kuntouttava vaikutus on otettu huomioon esim. uupuneiden ihmisten kuntoutuksessa. Salovuori (2009,75) viittaa psykologi Antti Aron kirjaan ”On niin kiire, ettei ehdi tehdä mitään”. Kirjassaan hän tuo esille työolotutkimuksen havainnon, jossa työpaikan kiire lisääntyy jatkuvasti, kiire siirtyy myös jopa eläkeikään. Puutarhapalstaryhmästä hakee virkistystä myös eläkeläiset. Terapeutti puutarhanhoito tähtääkin juuri levollisen olon sekä päivän rytmin löytämiseen. Luonnossa voi aistia levollisen elämänrytmin, kukkimista ei voi kiirehtiä väkisin, kukan nuput aukeavat omalla ajallaan. Kesää seuraa syksy, syksyä talvi, kaikki tapahtuu ennalta tiedettävässä järjestyksessä. Syksyllä on aika luopua kesän töistä, seuraa lepokausi luonnossa ja samalla luovutaan kesän kukista, kunnes uusi kesä saapuu. Tämä on luonnon todellisuus, joka monesti auttaa ihmistä palauttamaan oman rytmitajunsa asioiden järjestyksestä. Kaikkea ei voi hallita, osa asioista vaan tapahtuu. (Salovuori 2009, 75.)

Opinnäytetyöni on tehty Hyvänmielentalo ry:lle Hietasaaren vuokrapalstoilla kokoontuvaa palstaryhmää varten. Opinnäytetyöni pohjautuu pääosin kahteen toimikauteen, jolloin olen toiminut kyseisen palstaryhmän vetäjänä Hietasaarella, vuonna 2008 harjoittelijana ja vuonna 2009 työntekijänä. Työn tarkoituksena on antaa kokemuksiin ja tietoon pohjautuvaa apua tuleville palstan perustajille, joilla ei välttämättä ole puutarha-alan koulutusta. Työmenetelmänä on ollut havaintoihin perustuva tiedonkeruu, työn ohessa olen kirjannut muistiin palstan kasvillisuutta ja käytettäviä kasveja, kukinta- ja satoaikoja, käytettyjä työmenetelmiä sekä työvoiman määrää. Lisäksi työhöni on vaikuttanut kävijöiden ja Hyvänmielentalon työntekijöiden mielipiteet, joita selvitin kyselyn avulla.

Palstapuutarhan säilyminen on puhuttanut jo parin vuoden ajan ja mahdollisesti palstat jäävät rakentamisen alle lähitulevaisuudessa. Ohjekirjanen soveltuu ainakin osittain myös muualla Oulun läheisyydessä tapahtuvaan palstaviljelyyn.

Pohjakoulutuksena minulla on puutarhurin ammattitutkinto, jonka perusteella sain tämän opinnäytetyöaiheen Hyvänmielentalolta. Työn tarkoitus on palvella mahdollisimman monia palstankäyttäjiä, riippumatta kokemuksesta, siksi työ on

lähtenyt liikkeelle aivan viljelyn perusasioista. Hortonomi-opintojen aikana olen kerännyt lisää tietoa uusien kasvien tuntemukseen, fysiologisiin tekijöihin kasvun hallinnassa sekä kasvinsuojeluun. Koska tällä palstapuutarhalla on myös terapeuttinen tarkoitus toimia virikkeellisenä tekemisenä, olen tutustunut monimuotoiseen terapiapuutarha-ajatukseseen Suomessa ja ulkomailla mm. internet-lähteistä. Suomessa on käytössä terapiapuutarhoja esim. Josefinankoti Turussa. Siellä puutarhan avulla hoidetaan muistihäiriöisiä vanhuksia. Kasveiksi on valittu perinnepuutarhakasveja; pioni, särkynytsydän, syysasteri, sipulikukkia ja metsäkukkia kuten kiolo, valkovuokko ja sinivuokko. Perinteiset kasvit voivat antaa virikkeen muistamiseen ja tekeminen puutarhassa rauhoittaa ja parantaa keskittymiskykyä. (Korpela. 12.10.2008.)

Dementiakeskus Suvantokodin sisäpihasta on tehty virkistäytymistä varten terapiapuutarha. Sen on suunnitellut puutarhaterapeutti Kalervo Nikkilä. Aidattu piha on suunniteltu turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen vehreäksi ja viihtyisäksi. Tässäkin puutarhassa kasveina on suosittu pionia, särkynyttäsydäntä, leimukukkaa, keijunkukkaa, herukoita sekä omenapuuta. Lisäksi on salaattia maisteltavaksi. Suomessa arvioidaan olevan kymmeniä terapiaan tarkoitettuja puutarhoja, jotka usein sijoittuvat jonkin hoitolaitoksen yhteyteen ja puutarhaterapia on lisänä muiden hoitojen ohella tai virikkeenä hoitokodin asukkaille. (Suvantokodin asukkaat saivat oman terapiapuutarhan Nakkilassa. 13.6.2008.)

Puutarhassa työskennellessä ehkä kädet ”muistavat” tehneensä mm. kitkentää, joten työ voikin tuntua aivan tutulta ja antaa kokemuksen osaamisesta. Lisäksi perinteiset kukat kätkevät sisäänsä paljon tärkeitä elämän tapahtumia; hääkimpun kukat, lapsen syntymän aika, valmistumiset ja hautajaiset, joten ehkä kukat avaavat muitakin muistikuvia. Tiiviisti istutettu piha tuo turvallisuuden tunnetta ja selkeyttää työskentelyä. Tilan ei tarvitse olla suuri, että työskentelyssä voi yhdellä kertaa olla aloitus ja lopetus, että jaksaa tehdä yhden osan valmiiksi kerralla. (Korpela. 12.10.2008.)

Hyvänmielentalon palstalla ajatuksena on monesti ollut juuri aikaansaaminen ja onnistuminen, jotta uskaltaa yrittää ja tehdä ehkä muitakin arkisia tehtäviä, kun epäonnistumisen pelko hälvenee. Ylivoimaiselta tuntuvia tehtäviä usein varjostaa epäonnistumisen kokemus ja siitä seurannut pelko uudesta epäonnistumisesta. Uudelleen yrittämistä voi harjoitella kasvien kanssa rauhassa yksin tai ryhmässä ja vertailla kokemuksia muiden kanssa. Kasvien valikoima on valtava ja aina löytyy uutta haastetta myös silloin, kun haluaa kokeilla omia kykyjä uusien asioiden kanssa. Joka

kasvukaudella joutuu väistämättä ottamaan vastaan myös pettymyksen, kuivuus, halla tai taudit vievät osan kasveista ja sadosta.

”Psykiatrit kylvävät hyvän mielenterveyden siemeniä” on otsikoitu Aaron Levinin kirjoitus Psychiatric news-lehdessä 17.8.2007. Kirjoituksessa kuvataan puutarhaterapian vaikutuksia hoitomuotona koululaisiin, mielenterveyskuntoutujiin ja vankeihin. Lasten tapaamisilla lapsipsykiatri Bella Schimmel Los Angelesissa kouluissa pitää tärkeänä kasvualustan kaivamista, kasvien kastelua ja vaikkapa uusien vihannesten maistelua tärkeänä linkkinä muiden elämän osa-alueiden käsittelyyn tunnepuolella. Schimmel myös opettaa Kaliforniassa UCLA:ssa ja pitää yksityistä vastaanottoa.

Kuten Suomessakin, myös Britanniassa ja Amerikassa on yleensä ennen vanhaan (1800-luvulla) mielenterveyspotilaiden hoitolaitokset ja sairaalat sijoitettu maalaismaisemiin ja etäälle kaupungista ja taajamista. Tällöin potilaiden luontaiset päiväohjelmat on koostuneet puutarhan hoidosta ja peltotöistä, jotta laitoksen kuluja saataisiin katettua. Benjamin Rush:in väittämä, että fyysinen työ sairaalan puutarhassa auttoi toipumisessa, koetaan edelleen todeksi monen potilaan kohdalla.

Artikkelissa mainitaan myös Mental Hospitalin- artikkelista vuodelta 1959 40 pojasta, jotka olivat rikollisuuden vuoksi Pontiac State Hospital- sairaalassa Michiganissa.

Puutarhanhoito- projektissa pojat olivat ”kaivaneet huoliaan multa”.

Artikkelissa otsikoidaan myös: ”Kasvit eivät ole tuomitsevia”. Tämäkin asia tulee esille kaikkialla, missä terapeutista puutarhan hoitoa toteutetaan. Terapeuttisessa puutarhassa on ja on oltava mahdollisuus epäonnistua, yrittää uudestaan, seurata kasvua alusta loppuun tai antaa kasvatustyö jollekin toiselle hoidettavaksi loppuun. Työssä niin meillä kuin muuallakin painotetaan epäonnistumisen kestämiseen, onnistumiseen, uuden oppimiseen, vanhan osaamiseen ja yhteisöllisyyteen sekä myös yksinolon mahdollisuuteen. (Levin, 2007.)

2 HYVÄNMIELENTALON PALSTAN ESITTELY

Hyvänmielentalon palsta-ryhmän työtehtävät Hietasaaren palstalla koostuivat penkkien perustamisesta tai kunnostamisesta, ojien aukaisusta, kylvämisestä, istuttamisesta, kastelusta, lannoituksesta, pajurakennelmien rakentamisesta, kitkemisestä ja kanttaamisesta. Keskimääräinen kävijämäärä oli vuoden 2008 kesänä 5 kävijää/kerta ja vuoden 2009 kesänä hieman yli 4 kävijää/kerta. Joka kerta oli osallistujia, mikä oli hyvä, koska toiminta oli täysin vapaaehtoista, eikä sitonut mihinkään.

Palstapuutarhalle tullaan itsenäisesti oman aikataulun mukaan. Kesällä 2009 oli myös kahden kuukauden ajan kesä-heinäkuussa koululaisia töissä kaksi joka kertaa kohti kahden viikon kausissa vaihtuen aina eri koululaisiin. Tämä oli monen mielestä hyvä vaihtoehto, koska koululaiset kokivat saavansa muutakin kokemusta, kuin pelkkää kitkemistä, miettiessään tulevaa ammattia. Mielestäni juuri yhteistyö monien tahojen osalta tuo väriä ja mielekkyyttä sekä helpotusta työhön. Hyvänmielentalo on vuokrannut viimevuosina kaksi aarin kokoista vierekkäistä palstaa Hietasaaren vuokrapelloilta ja toinen palsta on jaettu kävijöiden kesken pieniksi kylvöpalstoiksi. Pienet kylvöpalstat yhteisen palstan yhteydessä ovat antaneet mahdollisuuden oman sadon korjaamiseen ja oman työn vaikutuksen todellisen havaitsemisen.

Hietasaaren palstoilla tehdään syyskyntö viikolla 42. Hyvänmielentalon palstaa ei ole kynnetty kahteen kauteen, koska haluttiin päästä aloittamaan aikaisemmin viljely valmiilta kohopenkeiltä sekä aloitustyöt helpottuivat. Tämä kuitenkin lisää rikkaruohojen määrää ja maaperässä talvehtivia itiöitä sekä tuholaisia.

Palstan kasvualusta on multainen hieno hieta. Happamuus on 6,4. Kaliumtaso on alhainen 32, samoin magnesium 95. Kalsium-, mangaani- ja boori- tasot myös ovat huononlaisia, alhaisia. Fosfori, kupari, rikki ja sinkki ovat hyvällä tasolla.

(Viljavuustutkimus palstaviljelyalueilla. Oulun kaupunki. Hakupäivä 7.2.2010.)

Palstaa on lannoitettu kananlannalla ja viherkatteella, koska kemiallisia lannoitteita ei ole haluttu käyttää. Toisena kyntämättömänä kesä kautena ravinnemäärät alkoivat

selvästi heikettä ja huuhtoutuminen oli vienyt paljon ravinteita. Tämä näkyi kasvuun lähdön heikkoutena sekä vaaleana lehtien värinä. Lisälannoitus paransi kasvien tilaa. Kuumana ja kuivana kautena 2009 vesi oli myös hyvin tiukasti otettavissa maahiukkasista ja näin ollen osa kasveista ehti kärsiä kuivuudesta kastelujen välillä. Palstalla käytiin säännöllisesti kahtena määrättynä päivänä viikossa. Vapaaehtoisia kävi myös viikonloppuisin. Kuivimpina kausina väliajoiksi levitettiin harsoja, jotta aamukasteen saattoi käyttää hyväksi kasveille. Tämä olikin hyödyllistä, vaikka heinäkuussa alkoi harsojen alle kerääntyä liejukärpäsiä, ongelmasta päästiin eroon tuulettamalla kasvustoa.

Osa kasveista on tuotu palstalle, kun ne ovat ensin taimettuneet Hyvänmielentalon sisätiloissa ikkunalaudoilla. Jatkossa pyritään kylvämään mahdollisimman paljon suoraan palstalle. Taulukossa 1. on kirjattuna päivämäärä, jolloin kukinta on alkanut palstalla. Näin voi jatkossakin kasveja valittaessa havaita kylvöstä kukintaan kuluvan ajan sekä mitkä kukat ovat aiempina vuosina ehtineet kukkia suoraan maahan kylvettyinä (K-merkki).

TAULUKKO 1. Päivämäärät, jolloin kukinta on alkanut palstalla vuosina 2008-2009. K tarkoittaa suoraan maahan kylvettyä.

KASVI	ALOITTANUT KUKINNAN
Lapinunikko	10.6.
Puna-ailakki	17.6.
Maahumala	19.6.
Akileija	1.7.
Lemmikki	1.7.
Ruohosipuli	1.7.
Pensaskrassi	11.7. K
Punainen sinitähtönen	11.7. K
Avomaankurkku	15.7.
Hämähäkkikukka	22.7.
Turkkilainen ruiskukka	22.7.
Seittihopeasilmä `Zulu Prince`	22.7.
Kurkkuyrtti	25.7.
Violetti ruiskaunokki	25.7. K
Tavallinen ruiskaunokki	25.7. K
Kesäleimu	25.7.
Sokeriherne	25.7. K
Ruusupapu	25.7. K
Sinisievikki	29.7. K
Kesämalvikki	29.7. K
Ritarinkannus	29.7.
Kehäkukka	29.7. K
Sinivaleunikko	29.7. K
Aurankukka	29.7.
Pensassamettikukka	29.7.

Kosmoskukka	1.8. K
Perhoskukka	1.8. K
Hyasinttipapu	1.8.
Tsinnia	1.8.
Kukonkannus	1.8.
Kesäharso	1.8. K
Petunia	5.8.
Koristetupakka	8.8.
Heliotrooppi	8.8.
Leijonankita	8.8. K
Tuoksuherne	14.8. K
Leukoja	22.8.

Osa kasveista on palstalla itse kylväytyneitä edellisvuonna kukkineiden kasvien siemenistä. Osa kasveista on perennoja tai pensaita, jotka ovat olleet palstalla 1-5 kasvukautta. Taimena tuotuja kasveja on merkitty kasviliistassa (alla) T- merkillä, palstalla kylväytyneitä P-merkillä ja palstalla maahan kylvettyjä K-merkillä. Loput ovat palstalla talvehtineita perennoja tai pensaita. Vuosina 2008 ja 2009 kukki runsaasti valeunikkoja samalla paikalla itse kylväytyneenä. Sama on siperianunikon ja perhoskukan kohdalla, nämä itivät kuitenkin monissa eri penkeissä ja kulkuväylilläkin. Kylvöstä kukintaan ajat eivät ratkaisevasti poikkea siemenpussien määrityksistä Oulun Hietasaaressa, vaikka sijainti onkin pohjoinen. Osa kukista ei tietysti ehdi millään kukkia ilman esikasvatusta kasvihuoneessa. Kehäkukalla ei myöskään ollut suurta eroa taimetettuna tai myöhemmin avomaalle kylvettynä, kylvöstä kukintaan aika oli 6 vk.

Kokemuksia kukkivien kasvien käyttökelpoisuudesta:

Palstalla kukkineita kukkia vuosina 2008-2009 on listattu kukinta-aikojen mukaan.

Lisäksi kasveista on tehty analyysi omien ja kävijöiden havaintojen perusteella käytännöllisyyden ja onnistumismahdollisuuksien mukaan. Kasvit on luokiteltu ja merkitty seuraavasti:

Hyvä: Kasvi on helppo/melko helppohoitoinen ja antaa satoa (kukinnan) lähes kesästä riippumatta.

Käyttökelpoinen: Kasvi vaatii jonkin verran esikasvatusta tai suojausta palstalla ja on altis säävaihteluille. Kuitenkin hyvä kukkija ja melko varma.

Epävarma: Kasvi vaatii esikasvatusta sekä suojausta palstalla ja on altis säävaihteluille. Kukinta voi onnistua ja on palkitseva hyvänä kesänä.

Kokeilukasvi: Kasvi vaatii perehtymistä kasvatuksen vaatimuksiin ja muutenkin hoitoon. Kokeilumielessä hyvä kasvi.

Nämä luokitukset käyttökelpoisuudesta on tehty nimenomaan Hyvänmielentalon palstaa ajatellen ja Hietasaaren palstalta saatujen kokemusten perusteella. Käyttöluokkaan on myös vaikuttanut kasvikohtaisesti mainittu taimen alkuperä, eli onko se kylvetty palstalla, tuotu taimena vai talvehtiiko kasvi palstalla (K= kylvetty, T= taimena tuotu, P= palstalla talvehtinut).

Toukokuussa kukintaa aloittelevat vuosittain palstalla talvehtivat krookukset.

Kesäkuun kukkijoita:

- siperianunikko *Papaver croceum* P, HYVÄ
- maahumala *Glechoma hederacea* P, HYVÄ (maanpeittokasvi palstalla)
- samettikukka *Tagetes* T, HYVÄ

Heinäkuun kukkijoita:

- krassi *Lepidium* K, HYVÄ
- kehäkukka *Calendula officinalis* K, HYVÄ
- kurkkuyrtti *Borago officinalis* P, HYVÄ
- kesäharso *Gypsophila elegans* K, HYVÄ
- sinisievikki *Nemophila menziesii* K, HYVÄ
- jaloakileija *Aquilegia Cultorum*-ryhmä P, HYVÄ
- puistolemmikki *Myosotis sylvatica* P, HYVÄ
- ruohosipuli *Allium schoenoprasum* K, HYVÄ
- punainen sinitähtönen *Ageratum houstonianum* K, EPÄVARMA, KOKEILUKASVI
- turkkilainen ruiskaunokki *Centaurea* T,K, EPÄVARMA, KOKEILUKASVI
- seittihopeasilmä *Arctotis fastuosa* T, EPÄVARMA, KOKEILUKASVI
- hämähäkkikukka *Cleome hasleriana* T, EPÄVARMA, KOKEILUKASVI
- violetti ruiskaunokki *Centaurea* K, HYVÄ
- tavallinen ruiskaunokki *Centaurea cyanus* K, HYVÄ
- kesäleimu *Phlox drummondii* T, HYVÄ

- ruusupapu *Phaseolus coccineus* T,K, KÄYTTÖKELPOINEN
- kesämalvikki *Lavatera trimestris* K, HYVÄ
- ritarinkannus *Delphinium elatum* P, HYVÄ
- valeunikko *Meconopsis betonicifolia* K,P, EPÄVARMA

Elokuun kukkijoita:

- isosamettikukka *Tagetes erecta* T,K, HYVÄ taimena, kylvettynä ei välttämättä ehdi avomaalla
- kirjokakkara *Chrysanthemum carinatum* K, HYVÄ
- kirjokierto *Convolvulus tricolor* K, KÄYTTÖKELPOINEN
- tarhakukonkannus *Consolida ajacis* K, KÄYTTÖKELPOINEN
- kosmoskukka *Cosmos bipinnatus* K,T, HYVÄ
- perhoskukka *Schizanthus wisetonensis* P,K, HYVÄ
- hyasinttipapu *Dolichos lablab* T, KÄYTTÖKELPOINEN
- tsinnia *Zinnia elegans* T, KÄYTTÖKELPOINEN TAIMENA TUOTUNA, MUUTOIN EPÄVARMA
- kesäharso *Gypsophila elegans* K, HYVÄ
- petunia *Petunia x hybrida* T, KÄYTTÖKELPOINEN TAIMENA TUOTUNA, MUUTOIN EPÄVARMA
- koristetupakka *Nicotiana Sanderae*-ryhmä T, KÄYTTÖKELPOINEN TAIMENA TUOTUNA, MUUTOIN EPÄVARMA
- heliotrooppi *Heliotropium arborescens* T, KÄYTTÖKELPOINEN
- leijonankita *Antirrhinum majus* T,K KÄYTTÖKELPOINEN, kylvettynä voi ehtiä elokuuksi
- tuoksuherne *Lathyrus odoratus* K, HYVÄ
- tarhaleukoija *Matthiola incana* T, KÄYTTÖKELPOINEN
- syysleimukukka *Phlox paniculata* P, HYVÄ
- elokuunasteri *Aster amellus* P, HYVÄ
- soihtunauhus *Ligularia x hessei* P, HYVÄ
- lapinnauhus *Ligularia 'Hietala'* P, HYVÄ

- ikiviuhko *Limonium sinuatum*, K, KÄYTTÖKELPOINEN

Muita elokuussa kukkivia kasveja, jotka olisivat kokeilun arvoisia kylvökasveina:

- matalat auringonkukat *Helianthus annuus*
- maloppi *Malope trifida*
- tuliunikko *Eschscholzia californica* , silkkiunikko *Papaver rhoeas* ,
tulppaaniunikko *Papaver glaucum*
- punapellava *Linum grandiflorum*, kuitupellava *Linum usitatissimum*
- hunajakukat *Phacelia tanacetifolia*
- silkkikukka *Clarkia amoena*

2.1. Muuta toimintaa

Palstalla oli mahdollisuus käyttää saatua satoa nuotiohetkien aikana. Perunaa keitettiin nuotiolla kattilassa, samaten porkkanaa. Mansikoita sai suoraan kasvustosta ja kotiin vietäväksi tuli punajuurta, kesäkurpitsaa ja retiisiä. Lisäksi käytettävänä oli lehtisalaattia ja ruohosipulia. Sato oli tarkoitettu heti käytettäväksi yhteisesti kävijöiden kesken. Käytössä oli Hyvänmielentalon ja kävijöiden hankkimia ruoanlaittarvikkeita; 2 kattilaa, muurinpohjapannu, lastoja, ottimet, puukko, pesuvälineitä, kahvipannu ja teepannu. Nämä välineet riittivät 4-5 keskimääräisen kävijän tarpeisiin hyvin. Sadon korjuun lisäksi virikkeellisellä palstapuutarhalla on tärkeää myös käyttää sato itse, jotta työn tarkoitus tulee työn tekijälle nähtäväksi alusta loppuun: kylvö, kasvuston hoito, sadon odotus, sadon korjuu ja sadon käyttö. Monesti kävijöillä on muutakin evästä mukana ja tärkeäksi toiminnaksi on muodostunut yhteinen kahvittelu ja ruokailu nuotion ääressä. Tämä on otettu ohjekirjasessa huomioon mm. kasvivalinnan kohdalla, jotta kasvivalikoima pysyisi monipuolisena sekä myös kokeiluluontoisena. Näin palstan tarkoitus virikkeellisenä puutarhana toteutuu paremmin kuin yksipuolisen sadon saantiin tähtäävänä viljelynä.

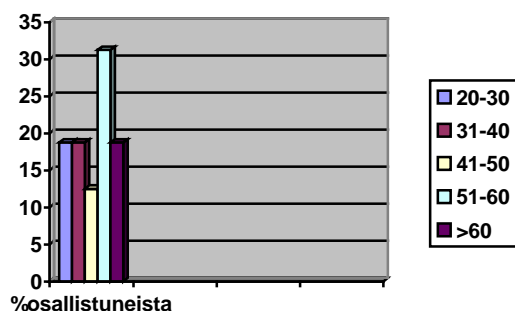
3 KYSELY JA SEN TULOKSET

3.1 Kyselytulokset

Kyselylomake on liitteenä. (Liite 1.) Kyselylomakkeita oli tarjolla Hyvänmielentalolla järjestetyn Hyvänmielenviikon aikana, jolloin paikalla oli tavallista enemmän kävijöitä, koska talolla oli muutakin ohjelmaa. Olin itse paikalla yhtenä päivänä kertomassa palstatoiminnasta sekä jakamassa kyselykaavakkeita. Puutarhatoiminta oli monien mielestä kiinnostavaa, vaikka ei ollutkaan koskaan osallistunut vastaavaan.

3.2 Kyselytulosten analysointia

Vastauksia tuli yhteensä 16, 3 miestä ja 13 naista. Miesvastaajista kaikki olivat osallistuneet palstatoimintaan ja naisista 5 ei ollut osallistunut ja 8 oli osallistunut. Vastaajista kolme kuului ikäryhmään 20-30. Ikäryhmään 31-40 kuului 3 vastaajaa. 41-50 vuotiaita vastaajista oli 2. 51-60 vuotiaita oli 5. Yli 60- vuotiaita oli 3.

KUVIO 1. Ikäjakama palstapuutarhakävijöiden kesken kuviona.

Osallistujia oli siis melko tasaisesti 20 ikävuodesta eteenpäin, suurta erottumista ei tullut määrällisesti mistään ikäryhmästä. Tämä on mielenkiintoinen asia, koska tällöin toiminnan voidaan ainakin olettaa houkuttelevan kaikkia ikäryhmiä ja sitä voidaan näin myös tarjota virikkeeksi kaiken ikäisille.

Kyselyssä ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, mitkä seikat vaikuttaisivat positiivisesti mukanaoloon palstalla. Vastauksissa annetuista viidestä vaihtoehtoehdosta oli mieluisimmaksi vaihtoehdoksi valittu aiheet seuraavanlaisessa järjestyksessä:

1. Vapaa yhteinen ajanvietto/grillaus, 11 vastausta
2. Ohjattu puutarhatyö, 9 vastausta
3. Ohjattu muu toiminta (tutustumiset, pajutyöt ym.), 9 vastausta
4. Itsenäinen puutarhatyö, 6 vastausta
5. Ohjattu keskustelu, 3 vastausta

Toisessa kysymyksessä kysyttiin, minkälaista hyötyä vastaaja on saanut toiminnasta/onko saanut annetuista vaihtoehtoista. Näissä vastauksissa vastaaja on valinnut kyseisen kohdan hänen mielestään tärkeimmäksi vaihtoehdoksi.

1. Mielialaa kohentavaa tekemistä, 9 vastausta
2. Tietoa puutarha-asioista, 8 vastausta
3. Uusia tuttavuuksia/tuttavien tapaamista, 6 vastausta
4. Fyysistä kuntoutumista, 6 vastausta

Kysymys siitä, mikä vaikuttaa/vaikuttaisi positiivisesti mukanaoloon.

Palstaryhmän tarkoituksena on pääsääntöisesti tarjota mahdollisuus yhdessä tehden puutarhatyöhön, siksi ryhmä kokoontuukin palstapuutarhalla. Tämän ajatuksen olikin 9/16 vastaajaa nähnyt merkittävänä asiana. Monet kävijät ovatkin hyvin kokeneita puutarha-asioissa ja tällöin voisi kokemattomat ja epävarmemmat kävijät jättäytyä helposti taka-alalle, ellei yhdessä tekemistä korostettaisi toiminnassa. Kokeneet kävijät ovat kuitenkin hyvä tuki myös ohjaajalle.

Itsenäisen puutarhatyön koki lähes yhtä moni täysin tarpeettomaksi kuin merkitykselliseksi. Palstalla on mahdollisuus kävijöillä ottaa itsenäiseen hoitoon toiselta palstalta 8 neliön kokoinen pikkupalsta, johon saa myös apua ohjaajalta. Tämä jakoi ajatuksia, on ollut hyvin innostuneita ja sitten ei ollenkaan innostuneita.

Ohjattu keskustelu (kuntoutumiseen tähtäävä, terapeutinen) nousi esille keskusteluissa palstalla muutaman kerran, vertaistukea oli mahdollisuus saada toisilta palstalaisilta. Hyvänmielentalon muita työntekijöitä kävi palstalla pari kertaa kesässä, talkoissa ja juhannusjuhlilla. Tällöin oli mahdollisuus syvällisempäänkin keskusteluun, jota osa halusi, osa ei. Tämä vaihtoehto kannattaa varmaan säilyttää. Ohjattu keskustelu voi olla myös muuta, esim. päivänpoliittisiin tapahtumiin liittyvää tai henkilöiden omia kokemuksia elämän asioista. Näistä nousi monesti hyviä keskusteluja myös ohjaajan kanssa. Tämä on myös tärkeää palstalla, 8 henkilöä koki sen toiseksi tärkeimmäksi.

Ehdoton suosikki palstatoiminnassa on yhteinen ajanvietto ja grillaus. Palstalla on tulentekopaikka, mihin on hankittu yhdessä puuta esim. kaupungin joutomaalta tai joskus saatu lahjoituksena halkoja. Palsta sijaitsee kivasti alueen reunalla metsän liepeessä. Tämä mahdollisuus on kaupunkiasunnoissa asuville joskus jopa elämys ja se viritti paljon muistoja mm. tehdyistä retkistä ja lapsuusajoista. Puutarhaterapia-ajatuksen kuuluukin neljä elementtiä; maa, vesi, ilma ja tuli. Tämä mahdollisuus tulentekoon tulee varmasti ottaa huomioon, mikäli palstapuutarhaa toteutetaan joskus eri kohteessa.

Palstalla on aiemmin ollut perustamisaikoihin mm. puutarhaterapia-aiheisia luentoja sekä muutakin ohjattua toimintaa. Tätä kannattaisi kyselynkin valossa nostaa taas esille. Heräsi ajatus, voisiko esim. taideryhmä kokoontua joskus puutarharyhmän kanssa yhdessä palstalla innostaen ryhmäläisiä vaikka ruukkujen maalaukseen tai pajutöihin.

Miten olen hyötynyt palstapuutarhatoiminnasta tai miten toivoisin hyötyväni palstapuutarhatoiminnassa mukana olosta

Fyysinen kuntoutuminen koettiin hyvin henkilökohtaiseksi asiaksi ja tähän ei oikein kovin paljoa voi ohjaajakaan puuttua, koska henkilöiden fyysinen kunto vaihtelee suuresti. Palstalla on mahdollisuus olla, vaikkei pystyisikään osallistumaan vedenkantoon tai maan kääntämiseen.

Mielialaa kohentavaa tekemistä palstapuutarhalla pyritään tarjoamaan ja myös vastaajista tärkeimmäksi sen koki suurin joukko. Ohjaajalla onkin vastuu, että kävijät kokevat palstalla käymisen mielialaa kohottavana tekijänä, ei ollenkaan stressinä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että ohjaaja tekisi paljon asioita kävijöiden puolesta, vaan mikäli esim. kesä on huono sään puolesta tai kävijät eivät jaksakaan koko ajan puurtaa, voidaan puutarhasta nauttia vähän vähemmälläkin vaivalla ja istuttaa hyvin helppohoitoisia ja tuttuja kasveja.

Yllättävän moni (4/16) vastasi, ettei ole saanut uusia tuttavuuksia/ ei ole niitä halunnut. Tähän varmaan vaikutti myös se, että ryhmä on hyvin tiivis ja melkein kaikki tuntevat toisensa myös entuudestaan. Uusia kävijöitä kävi ja hyvin he sopeutuivat joukkoon.

Puutarha-asioiden oppiminen jakaa mielipiteitä, ehkä siksi, että monilla tutuilla palstakävijöillä onkin perustiedot hallussaan. Uutuuksia kaivataan palstalle ja niitä kannattaakin kokeilla joka kesä vaikka vain paria tainta.

3.3 Kävijöiden kommentteja

Vapaita kommentteja tuli kyselyssä mm. seuraavanlaisesti:

- monelle ainut paikka olla vapaasti ulkoilmassa
- yhdessäolo tärkeää
- vertaistukea
- mielenkiintoista keskustelua
- oli kivaa
- luottamuksellista yhdessäoloa

Lisäksi olen kirjannut ylös kävijöiden antamia lausuntoja palstapuutarhatyöstä vuosina 2008-2009:

Terapeuttiseksi ryhmän olemassaolon tekee se, että tulee lähdettyä ulos, tehtyä fyysistä työtä ja kuitenkin syntyy keskustelua kävijöiden kesken ja tulee tavattua tuttuja sekä uusiakin ihmisiä.

Palstalta haetaan uusia virikkeitä vanhojen tottumusten tilalle. Rentoutuminen palstalla on mahdollista, vaikka kotona ei pystyisikään rentoutumaan. Yksi syy tähän on ympäröivä vihreys. Siksi koettiin tärkeänä myös mahdollisuus jäädä palstalle varsinaisen ryhmäajan loputtua.

Lisäksi sanottiin, että palstalla epäonnistuminen tuntuu vähemmän stressaavalta kuin työelämässä. Oppii myös sietämään pientä epäjärjestystä täydellisyyden tavoittelun tilalle.

Nämä kaikki Hyvänmielentalolla olleessa kyselyssä saadut vastaukset tukevat hyvin palstapuutarhan ylläpidon tärkeyttä. Ulkoilman ja ulkona tekemisen on myös sanottu antavan intoa kotiinkin asti ja monesti innostunut tekeminen jatkuu vielä kotona tai sitten voi levähtää kaikessa rauhassa ulkoilun päätteeksi. Mielen ja kehon yhteisvaikutukset henkilön parhaaksi tuli monesti ilmi keskusteluissa. Palstaryhmässä, kuten muussakin elämässä on tärkeää kokea itsensä tärkeäksi ja oma tekeminen hyödylliseksi ja mielekkääksi. Kuitenkaan kaikki eivät pysty kaikkeen tekemiseen, tämän vuoksi on johdonmukaista, että palstalla on monenlaista tehtävää yhteisen hyvän vuoksi. Palstajuhlien aikaan saatiinkin kuulla ja nähdä monenlaista osaamista; runonlausuntaa, haitarinsoittoa sekä kuvataidetta. Tästä syntyi ajatus, että palstaa voisi käyttää kesäaikaan myös muiden ryhmien kokoontumispaikkana (esim. kuvataide), jolloin palstan käyttöaste myös nousisi.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ohjekirjan tekemiseen on vaikuttanut kysymys, onko palstapuutarharyhmällä tulevaisuudessa rahoittajaa? Palstapuutarharyhmän toiminta on riippuvainen rahoittajien tuesta (suurin rahoittaja on RAY), jolle Hyvänmielentalon edustaja ilmoittaa vuosittain palstapuutarharyhmän käyttöasteen (Kuinka monta kävijää on keskimäärin osallistunut palstapuutarharyhmätoimintaan kokoontumiskertoina.). Käyttöasteen suuruus vaikuttaa tuen saantiin. Palstapuutarhalla täytyy olla jatkuvaa käyttöä, jotta palstapuutarharyhmän toiminta katsotaan tarpeelliseksi.

Kyselytutkimuksen perusteella Hyvänmielentalon palstaryhmään osallistuva henkilö hyötyy kyseisestä toiminnasta. Kyselyllä on selvitetty, minkälainen toiminta mahdollisesti lisäisi palstan käyttöastetta. Vastausten perusteella palstapuutarharyhmä voisi toimia hyvin myös ns. kohtaustaikkana ulkoilmassa vertaistukea haluaville henkilöille. Palstan kunnossapito kuitenkin on merkittävä tekijä, jotta kohtaustaikka säilyy mielekkäänä.

Kyselyn sekä omien kokemusten (vuosien 2008-2009 aikana saadut kokemukset palstapuutarharyhmän ohjaajana) perusteella, toimintaa olisi hyvä jatkaa ohjaajan kanssa, jolla on vastuu palstan hoidosta. Palstan säilyminen erittäin hyväkuntoisena vaatii paljon enemmän aikaa, kuin 3 tuntia kaksi kertaa viikossa (nykyinen ohjattu palstaryhmätoiminta). Toinen vaihtoehto on viljellä palstalla suppeampaa määrää lajikkeita sekä helppohoitoisia kasveja. Ohjekirjaan on koottu listaan helppohoitoisia kasveja sekä halukkaille vaativiakin kasveja. Ohjekirjan toivotaan olevan apuna, mikäli palstaryhmä jatkuu vertaisryhmänä, jolloin palkattua ohjaajaa ei ole tai ohjatun ryhmän lisäksi palstaa käyttäisi myös vertaisryhmä. Palstan käyttöaste voi nousta myös yhteistyön seurauksena, jota voi olla esim. Hyvänmielentalon muiden ryhmien kokoontuminen palstapuutarhalla kesäaikaan.

5 POHDINTA

Kahtena vuotena (2008-2009) palstaa on kutsuttu virikkeelliseksi palstapuutarhaksi, koska puutarhuri-ohjaajan lisäksi ei ole ollut hoitoalan ohjaaja kuin tilapäisesti mukana. Palstaa on myös ajateltu tulevaisuudessa mahdollisesti vertaistoiminnan paikaksi, jolloin ohjaajaa ei olisi ollenkaan. Virikkeellisenä puutarhana mielestäni palstapuutarha toimii hyvin, koska silloin on henkilöillä vapaus olla mukana oman panoksensa voimin haluamallaan tavalla. Hän voi keskittyä palstan hoitamiseen fyysisessä mielessä tai parantaa kasvituntemusta sekä keskittyä myös oman palstan hoitamiseen. Palstalle voi myös ottaa mukaan läheisiä, esim. lapsia.

Palstaa on vaikea arvottaa, koska näkyvää tulosta ei välttämättä synny. Ainoana tuloksen mittarina ovat kävijöiden kommentit, joista ilmenee palstan tärkeys.

Palstaryhmän kokoontuminen voi olla jopa ainoa syy lähteä ulos kodista tai illalla saattaa nukahtaa ilman unilääkettä palstapäivän ansiosta. Tätä toimintaa ei pitäisi lopettaa, koska hyödyt voisivat mahdollisesti olla nähtävissä lääketarpeen vähenemisenä, fyysisenä kuntoutumisena ja jopa työllistymisen edistäjänä.

Minulle oli erittäin hyödyllistä saada olla kahtena vuonna mukana palstalla, sieltä saatu kokemus ja käytännön havainnot säilyvät mielessä pitkään ja varmasti ovat edesauttamassa oman uran luomisessa.

LÄHTEET:

Viljavuustutkimus palstaviljely alueilla. 2006. Oulun kaupunki. Hakupäivä 7.2.2010.
<http://www.ouka.fi/tekninen/luontoymparisto/Viljavuustutkimus2006.pdf>.

Korpela, U. 12.10.2008. Puutarhasta terapiaa. Akuutin arkisto.
http://yle.fi/akuutti/arkisto2008/141008_d.htm.

Suvantokodin asukkaat saivat oman terapiapuutarhan Nakkilassa. Uusi aika. 13.6.2008.
<http://www.uusiaika-lehti.fi/fi/nayta/uutinen/12132815824625>.

Levin,A. 17.8.2007. Psychiatrists Sow Seeds of Good Mental Health. Psychiatric News.
42:14.

Salovuori, T. 2009. Vihreyden keskellä. Helsinki. Kirjapaja.

Liite 1.

KYSELY PALSTAPUUTARHATOIMINNASTA

Kyselyn nimettömiä vastauksia käytetään palstapuutarhan toiminnan kehittämiseen sekä Anne Pätsin opinnäytetyön osaksi. Vastaukset käsitellään niin, että henkilöitä on mahdoton tunnistaa eikä vastauksia säilytetä kyselyn jälkeen.

KIITOS!

Vastauksiin tulee merkinnät joko ympyröimällä sopivin vaihtoehto tai rasti-ruutuun vastaukset 1-5 arvostelulla, jossa 5 on mielestäsi paras vaihtoehto.

1. Oletko osallistunut palstapuutarhatoimintaan Hietasaarella tai muualla?

KYLLÄ

EN

2. Olen

MIES

NAINEN

3. Kuulun ikäryhmään:

<20

20-30

31-40

41-50

51-60

>60

4. VAIKUTTAA/VAIKUTTAISI POSITIIVISESTI MUKANAOLLOONI

(1=en haluaisi tätä palstalle, 3=ei merkitystä, 5= ehdottomasti tätä toimintaa)

	1	2	3	4	5
ohjattu puutarhatyö					
itsenäinen puutarhatyö					
ohjattu keskustelu					
vapaa yhteinen ajanvietto/grillaus					
ohjattua muuta toimintaa(esim. tutustumista pajutöihin, sieniin, puutarhoihin, retkiä)					

5. **TOIVOISIN SAAVANI/OLEN SAANUT
PALSTAPUUTARHATOIMINNASTA** (1= en ole saanut, 3=ei
merkitystä, 5=usein/paljon merkitystä)

	1	2	3	4	5
fyysistä kuntoutumista					
mielialaa kohentavaa tekemistä					
uusia tuttavuuksia/ tuttavien tapaamista					
tietoa puutarha- asioista					

6. **VAPAITA KOMMENTTEJA :)**

KIITOS!

OHJEITA PALSTAPUUTARHAN OHJAAJALLE
Anne Pätsi

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO

2. PALSTAN MAAPERÄ

3. PALSTAN KASTELU

4. LANNOITUS

5. KYLVÄMINEN

- Kylvöaika
- Kylvötapa

6 PALSTALLE SOPIVIA KASVEJA

6.1 Kasvien käyttökelpoisuus ja kukinta-ajat Hietasaaren Hyvänmielentalon palstalla vuosina 2008-2009

- Kasvikohtaisia esittelyjä osasta palstalla käytetyistä kasveista
- TAUDIT, TUHOLAISET JA RIKKAKASVIT
 - Kasvien yleisoireita
 - Ongelmakohtia ja ratkaisuja

6. JOHDANTO

Hyvänmielentalo Ry on Oulussa toimiva vertaistukiyhdistys mielenterveyskuntoutujille ja heidän omaisilleen. Yhdistys järjestää vapaaehtoista toimintaa kuntoutujille ja omaisille pääsääntöisesti ryhmissä, joissa vertaistuen merkitys korostuu. Kaikissa ryhmissä ei ole Hyvänmielentalo Ry:n työntekijää ohjaajana, vaan mielenterveyskuntoutajat ja omaiset voivat kokoontua yhdistyksen tiloissa myös vertaistukiryhmänä. Ryhmiä ovat mm. peliryhmä, taideryhmä, keskusteluryhmät sekä palstapuutarharyhmä vuodesta 2001 lähtien. Palstapuutarharyhmä kokoontuu muista ryhmistä poiketen kaupungilta vuokratulla Hietasaaren palstapuutarhan palstalla. Olen työskennellyt palstalla vuonna 2008 (harjoittelijana hortonomi-opintoihin liittyen) sekä vuonna 2009 työntekijänä. Työn aikana tuli Hyvänmielentalon työntekijöiden puolelta esille tarve ohjeistuksesta, jolla voitaisiin suunnitella tulevana vuosina palstan käyttöä ja käytettäviä kasveja edellisten vuosien kokemuksia hyväksi käyttäen. Ohjaajan palkkaaminen palstaryhmälle on vuosittain harkinnassa riippuen rahoittajasta (RAY) ja tulevana vuosina palstaryhmä saattaa toimia myös vertaistukiryhmänä ilman ohjaajaa. Tällaisena kesänä olisi tarpeen olla tietoja edeltäneistä vuosista mm. istutus- ja kukinta-ajankohtien osalta. Ohjekirjaseen on koottu myös kyselytutkimuksella saatuja tietoja kävijöiden kommentteista, toiveista ja kokemuksista palstakäytöstä, jotta tulevaisuudessa palsta voisi palvella mahdollisimman montaa kävijää ja kävijäryhmää.

7. PALSTAN MAAPERÄ

Vuonna 2006 tehdyn viljavuustutkimuksen perusteella Hietasaaren vuokraviljelypalstan kasvualusta on multainen hieno hieta. Happamuus on 6,4.

Kokemuksen mukaan kyntäminen olisi suotavaa parin vuoden välein, jotta monivuotiset rikkakasvit eivät pääsisi juurtumaan ja levittäytymään valtavasti. Tämä kyllä lisää työtä penkkien luomisessa sekä vähentää mahdollisuutta säilyttää yli talven kasveja ja itsestään kylväytyvien kasvien siemeniä. Monivuotisille kasveille on tehty penkki Hyvänmielentalon puutarharyhmän käytössä olevan palstan reunalle, joten se säästynee

kyntämisenkin yhteydessä, ja siihen voi istuttaa valeistutukseen joitakin monivuotisia kasveja.

Maan viljavuuteen vaikuttavat monet tekijät. Biologisesti aktiivinen maa tuottaa itse kasvien tarvitsemia ravinteita hyvin pitkälle. Tällaisessa maassa on paljon mm. lieroja ja pieneliöstä toimii hyvin. Pieneliöstöä voi ruokkia maaperässä kompostin käytöllä, viherlannoituksella sekä runsasjuuristen kasvien viljelyllä palstalla (mm. Isosamettikukka). Tällainen toiminta maaperässä myös murustaa maan rakennetta ja ehkäisee tiivistymistä. Tiivistyneestä maasta on kasvien vaikea saada ravinteita käyttöön, vaikka maata lannoitettaisiinkin lisälannoituksella.

Kasvinvuorotus on tärkeää palstapuutarhalla, syväjuuriset kasvit ottavat ravinteita syvältä ja näin ravinteet tulevat hyötykäyttöön myös pintakerrokseen. Esim. viimevuotisessa porkkanamaassa voi seuraavana vuonna hyvin viljellä vaikkapa hentojuurisia orvokkeja. Viljelykiertoa on hyvä toteuttaa myös pienialaisessa viljelyssä. Esimerkiksi vihannesten osalta voi viljelykierto olla vaikkapa seuraavanlainen:

5. Palkokasvit (herne, pavut) tai viljakasvit (kauraa vaikkapa kauralyhteitä varten)
6. Runsaasti ravinteita käyttävät kasvit, vaikkapa kaalit, purjo
7. Matalajuurisia kasveja (sipuli, salaatti)
8. Syväjuurisia kasveja (peruna, punajuuri, porkkana)

8. PALSTAN KASTELU

Palstan kastelu on suoritettu perinteisesti kantamalla vettä läheisestä joesta. Vesi on väriltään vaalean ruskeaa eli sisältää humusta. Kuivana kesänä palstalla esiintyy kuorettumista. Kuorettuminen heikentää sadeveden imeytymistä entisestään, koska vesi valahtaa helposti kohopenkeistä käytäville. Tähän käy avuksi penkkien pintojen haraaminen käsityökalulla sekä esim. viherkatteen levitys penkkien pinnalle.

Veden kantaminen on hyvää kuntoilua, vaikkakin kuivana kesänä raskasta. Kuumina kausina kannattaa käyttää harsoja apuna viilentämässä penkkien pintaa. Kastellessa kannattaa tarkkailla, imeytyykö vesi maahan vai lähtee se valumaan. Multaa voi kokeilla esim. haralla onko se kastunut syvempää muutaman sentin syvyydeltä asti.

9. LANNOITUS

Oulun kaupungin teettämän viljavuustutkimuksen mukaan kaliumtaso (ilman lisälannoitusta) on niin alhainen, että sitä pidetään huonona. Kalium ei riitä kukkiville kasveille ilman säännöllistä vuotuislannoitusta. Samaten magnesium on alhainen, joten näitä ravinteita ainakin tulisi saada vuotuislannoituksesta.

Biolan yleislannoitetta käytetään valmistajan ohjeen mukaan 15-25 l/a ryhmäkasveilla ja perennoilla. Samaten juureksilla (peruna, porkkana, punajuuri) 18-40 l/a. Mansikalle riittää 4-8 l/a ja sipuli tarvitsee 20-35 l/a. Tällä eloperäisellä täyslannoitteella on myös kalkitseva ominaisuus. Biolan yleislannoitetta annetaan myös lisälannoitteena kasvukauden aikana palstalla yleensä juhannuksen jälkeen ja vielä heinäkuun lopussa. Mikäli kasvu on hyvää eikä kovien sateiden vuoksi huuhtoutuminen ole tavallista suurempaa, voidaan lisälannoite antaa pienempinä annoksina kuin keväällä pakkauksen ohjeen mukaan. Lisälannoite sekoitetaan esim. haralla kitkemisen jälkeen kasvualustan pintaan.

Mikäli on saatavilla tuoretta lantaa, se soveltuu hyvin luonnonmukaiseen viljelyyn. Tuoreesta lannasta kuitenkin vapautuu ravinteita nopeasti, se on sellaisenaan liian ”äkäistä”. Lanta kannattaa kompostoida, jolloin ravinteet tasoittuvat lannassa ja myös rikkakasvien siemenet tuhoutuvat. Lanta on tärkeää kompostoida ilmastavasti, jotta pieneliöt pysyvät toimintakuntoisina ja saavat kompostoinnin suoritettua.

10. KYLVÄMINEN

7. Kylvöaika

Paras aika kylvää palstalla on kevät, lumien sulamisen ja maan pinnan kuivahtamisen jälkeen. Näin voidaan kontrolloida myös kosteutta parhaiten. Kesäkukilla ja vihanneksilla on itämislämpötila merkittynä siemenpussissa, useimmiten se on +12 -

+18 °C. Itämlämpötila tarkoittaa lämpötilaa, jolloin itäminen tapahtuu annetussa itämisajassa, joka yleensä on 7-14 vrk. Viileä yölämpötila viivästyttää itämistä yleensä muutaman vuorokauden, mutta ei ratkaisevasti vaikuta satoon ja kukintaan, kunhan päivälämpötila nousee vaadittuun itämlämpötilaan.

Kylvöstä sadon saantiin menee aikaa esim. hyötykasveista salaattilla 6 vk, retiisillä 9 vk, punajuurella 11 vk, avomaankurkulla 13 vk, porkkanalla 10 vk ja perunalla 8-9 vk. Nämä ovat palstalla avomaalle kylvettyjä vihanneksia.

8. Kylvötap

Kylvää voi käsin aivan silmämääräisesti, vaikka siemenpusseissa yleensä on merkitty määrä esim. 1 cm:n välein. On lähes mahdottomuus kylvää pieniä siemeniä yksittäin ja tasaisin välein, eikä se ole tarpeellistakaan, koska kaikki siemenet eivät kuitenkaan idä tai joutuvat tuulen/lintujen vietäviksi. Kuitenkin suunnilleen ohjeiden mukaan kylväminen vähentää harventamisen tarvetta eikä taimien tarvitse kilpailla valosta niin paljoa kuin tiheään kylvettynä. Toisaalta tiheämpi kylvö auttaa taimia selviytymään mm. tuulesta, mikä herkästi kuivattaa kesäkukkien taimia keväisin. Juureksille on olemassa kylvönauhoja, jolloin ei ole harventamisen tarvetta ja kylvös tulee tasavälein. Nämä ovat myös hiukan kalliimpia. Esim. porkkanaa tai salaattia kylvettäessä voi käyttää vaikka hiekkaa siementen seassa, jolloin siemenet erottuvat toisistaan ja hiekka maan pinnassa parantaa veden läpäisevyyttä ja lämmittää maan pintaa auringon paistaessa. Vaalea hiekkakuvio mullan pinnassa on myös kaunis ennen kuin siemenet ovat itäneet.

On myös olemassa käsin käytettäviä kylvölaitteita, mutta ne eivät ole palstaviljelyssä useinkaan tarpeen. Harsojen käyttö penkkien katteena voi jouduttaa itämistä, suojata hallalta sekä parantaa maan kosteustasapainoa.

9. PALSTAKASVIT

10. Kasvien käyttökelpoisuus ja kukinta-ajat Hietasaaren Hyvänmielentalon palstalla vuosina 2008-2009

Palstalla kukkineita kukkia vuosina 2008-2009 on listattu kukinta-aikojen mukaan. Lisäksi kasveista on tehty analyysi omien ja kävijöiden havaintojen perusteella käytännöllisyyden ja onnistumismahdollisuuksien mukaan. Kasvit on luokiteltu ja merkitty seuraavasti:

Hyvä: Kasvi on helppo/melko helppohoitoinen ja antaa satoa (kukinnan) lähes kesästä riippumatta.

Käyttökelpoinen: Kasvi vaatii jonkin verran esikasvatusta tai suojausta palstalla ja on altis säävaihteluille. Kuitenkin hyvä kukkija ja melko varma.

Epävarma: Kasvi vaatii esikasvatusta sekä suojausta palstalla ja on altis säävaihteluille. Kukinta voi onnistua ja on palkitseva hyvänä kesänä.

Kokeilukasvi: Kasvi vaatii perehtymistä kasvatuksen vaatimuksiin ja muutenkin hoitoon. Kokeilumielessä hyvä kasvi.

Nämä luokitukset käyttökelpoisuudesta on tehty nimenomaan Hyvänmielentalon palstaa ajatellen ja Hietasaaren palstalta saatujen kokemusten perusteella. Käyttöluokkaan on myös vaikuttanut kasvikohtaisesti mainittu taimen lisäystapa, eli onko se kylvetty palstalla, tuotu taimena vai talvehtiiko kasvi palstalla (K= kylvetty, T= taimena tuotu, P= palstalla talvehtinut).

Toukokuussa kukintaa aloittelevat vuosittain palstalla talvehtivat krookukset.

Kesäkuun kukkijoita:

siperianunikko *Papaver croceum* P, HYVÄ

maahumala *Glechoma hederacea* P, HYVÄ (maanpeittokasvi palstalla)
samettikukka *Tagetes* T, HYVÄ

Heinäkuun kukkijoita:

krassi *Lepidium* K, HYVÄ
kehäkukka *Calendula officinalis* K, HYVÄ
kurkkuyrtti *Borago officinalis* P, HYVÄ
kesäharso *Gypsophila elegans* K, HYVÄ
sinisievikki *Nemophila menziesii* K, HYVÄ
jaloakileija *Aquilegia Cultorum*-ryhmä P, HYVÄ
puistolemmikki *Myosotis sylvatica* P, HYVÄ
ruohosipuli *Allium schoenoprasum* K, HYVÄ
punainen sinitähtönen *Ageratum houstonianum* K, EPÄVARMA,

KOKEILUKASVI

turkkilainen ruiskaunokki *Centaurea* T,K, EPÄVARMA, KOKEILUKASVI
seittihopeasilmä *Arctotis fastuosa* T, EPÄVARMA, KOKEILUKASVI
hämähäkkikukka *Cleome hasleriana* T, EPÄVARMA, KOKEILUKASVI
violetti ruiskaunokki *Centaurea* K, HYVÄ
tavallinen ruiskaunokki *Centaurea cyanus* K, HYVÄ
kesäleimu *Phlox drummondii* T, HYVÄ
ruusupapu *Phaseolus coccineus* T,K, KÄYTTÖKELPOINEN

kesämalvikki *Lavatera trimestris* K, HYVÄ
ritarinkannus *Delphinium elatum* P, HYVÄ
valeunikko *Meconopsis betonicifolia* K,P, EPÄVARMA

Elokuun kukkijoita:

isosamettikukka *Tagetes erecta* T,K, HYVÄ taimena, kylvettynä ei välttämättä ehdi
avomaalla
kirjokakkara *Chrysanthemum carinatum* K, HYVÄ
kirjokierto *Convolvulus tricolor* K, KÄYTTÖKELPOINEN

tarhakukonkannus *Consolida ajacis* K, KÄYTTÖKELPOINEN
kosmoskukka *Cosmos bipinnatus* K,T, HYVÄ
perhoskukka *Schizanthus wisetonensis* P,K, HYVÄ
hyasinttipapu *Dolichos lablab* T, KÄYTTÖKELPOINEN
tsinnia *Zinnia elegans* T, KÄYTTÖKELPOINEN TAIMENA TUOTUNA,
MUUTOIN EPÄVARMA
kesäharso *Gypsophila elegans* K, HYVÄ
petunia *Petunia x hybrida* T, KÄYTTÖKELPOINEN TAIMENA TUOTUNA,
MUUTOIN EPÄVARMA
koristetupakka *Nicotiana Sanderae*-ryhmä T, KÄYTTÖKELPOINEN TAIMENA
TUOTUNA, MUUTOIN EPÄVARMA
heliotrooppi *Heliotropium arborescens* T, KÄYTTÖKELPOINEN
leijonankita *Antirrhinum majus* T,K KÄYTTÖKELPOINEN, kylvettynä voi ehtiä
elokuuksi
tuoksuherne *Lathurus odoratus* K, HYVÄ
tarhaleukoija *Matthiola incana* T, KÄYTTÖKELPOINEN
syysleimukukka *Phlox paniculata* P, HYVÄ
elokuunasteri *Aster amellus* P, HYVÄ
soih tunauhus *Ligularia x hessei* P, HYVÄ
lapinnauhus *Ligularia 'Hietala'* P, HYVÄ
ikiviuhko *Limonium sinuatum*, K, KÄYTTÖKELPOINEN

Muita elokuussa kukkivia kasveja, jotka olisivat kokeilun arvoisia kylvökasveina:
matalat auringonkukat *Helianthus annuus*
maloppi *Malope trifida*
tuliunikko *Eschscholzia californica* , silkkiunikko *Papaver rhoeas* , tulppaaniunikko
Papaver glaucum
punapellava *Linum grandiflorum*, kuitupellava *Linum usitatissimum*
hunajakukat *Phacelia tanacetifolia*
silkkikukka *Clarkia amoena*

Hyvänmielentalon käyttämällä palstapuutarhalla kukkineiden kasvien kukinta-ajat ovat hyödyllistä tietoa tuleville viljelijöille. Taulukossa 1. on kukinta-ajat kirjattuna ylös vuosien 2008-2009 kesien kukinnan mukaan.

Taulukko 1. Taulukossa on kirjattuna päivämäärä, jolloin kukinta on alkanut palstalla.

KASVI	ALOITTANUT KUKINNAN
Lapinunikko	10.6.
Puna-ailakki	17.6.
Maahumala	19.6.
Akileija	1.7.
Lemmikki	1.7.
Ruohosipuli	1.7.
Pensaskrassi	11.7.
Punainen sinitähtönen	11.7.
Avomaankurkku	15.7.
Turkkilainen ruiskukka	22.7.
Seittihopeasilmä `Zulu Prince`	22.7.
Hämähäkkikukka	22.7.
Kurkkuyrtti	25.7.
Violetti ruiskaunokki	25.7.
Tavallinen ruiskaunokki	25.7.
Kesäleimu	25.7.
Sokeriherne	25.7.
Ruusupapu	25.7.
Sinisievikki	29.7.
Kesämalvikki	29.7.
Ritarinkannus	29.7.
Kehäkukka	29.7.
Sinivaleunikko	29.7.
Aurankukka	29.7.
Pensassamettikukka	29.7.
Kosmoskukka	1.8.
Perhoskukka	1.8.
Hyasinttipapu	1.8.
Tsinnia	1.8.
Kukonkannus	1.8.
Kesäharso	1.8.
Petunia	5.8.
Koristetupakka	8.8.
Heliotrooppi	8.8.
Leijonankita	8.8.
Tuoksuherne	14.8.
Leukoija	22.8.

Taulukossa 2. on esitetty päivämäärä, milloin on ollut ensimmäisen kerran korjattavissa satoa kyseisestä hyötykasvista. Sadoksi tässä taulukossa on merkitty yksikin korjattavissa oleva tuote. (Esim. chilipaprika ei anna avomaalla runsasta satoa.) Kasvien kohdalla viimeisessä sarakkeessa on taas merkitty K, mikäli kasvi on kylvetty palstalla, P, mikäli kasvi on talvehtinut palstalla tai itse kylväytynyt ja T, jos kasvi on tuotu palstalle kylvö- tai ostotaimena.

Kesäkurpitsa	5.8.	T
Porkkana	1.8.	K
Ruohosipuli	24.6.	P
Lehtisalaatti	1.7.	K
Sokeriherne	1.8.	K
Retiisi valk.	22.7.	K
Punajuuri	5.8.	K
Puutarhamansikka	25.7.	P
Avomaankurkku	12.8.	T
Pensastomaatti	12.8.	T
Chilipaprika	12.8.	T
Peruna	22.8.	K

11. KASVIKOHTAISIA ESITTELYJÄ OSASTA PALSTALLA KÄYTETTYISTÄ KASVEISTA

PUNAISIA, ORANSSEJA JA KELTAISIA KUKKIA:

DAALIAT, *Dahlia*

Mehevävartinen, suuria kukkia kukkiva kaunis kukka, joka tarvitsee esikasvatuksen.

Hallanarka kasvi tuodaan palstalle vasta 10.6. jälkeen. Arka liialle kosteudelle ja kestää myös auringon paistetta, mutta viihtyy puolivarjossakin. Kasvaa 30-70 cm korkeaksi lajikkeesta riippuen.

KÖYNNÖSKRASSI, *Tropaeolum majus*:

Köynnöskrassi on köynnöskasvi, josta on saatavana myös pensastavia, matalampia lajeja. Värejä on saatavilla keltainen, oranssi ja punainen. Siemenet on helppo itse kerätä, kun antaa viimeisimpien kukkien mennä ylikukkineiksi, jotta siementen tuotanto alkaa. Köynnöskrassia ei lannoiteta voimakkaasti, ettei kasvi ala tuottamaan enemmän lehtiä, kuin kukkia. Kompostimullan lisääminen kasvualustaan riittää lannoitteeksi pitkälle kesään, kananlantaa voi antaa heinäkuun alusta lähtien pari kertaa kuussa. Kukkia voi käyttää salaatin korosteluun. Köynnöskrassin annetaan kukkia pakkasiin asti, kuitenkin siementen tuoton vuoksi osa kukista voidaan antaa kuihtua versoihin, jotta siemenet ehtivät ennen pakkasia kehittyä itäviksi siemeniksi.

RUUSUPAPU, *Phaseolus coccineus*:

Komea, nopeakasvuinen köynnös. Kukat ovat punaisia ja oransseja, myös valkoisia. Kauniit ja koristeelliset siemenet voi käyttää vaikka kuivakukka-asetelmien teossa. Kylvö istutusmultaan, ei liian voimakas multa. Isot siemenet vaativat peittämisen itääkseen. Idätys lämpimässä 18-21°C. Käyttö tuettuna esimerkiksi pajuista rakennettuun kaareen tai aidanteeseen. Siemenet voidaan kerätä talteen, kun annetaan osan palkoista kypsyttää siemenet vähän pidempään ja kuivatetaan palot hyvin. Terapiapuutarhassa käytetään varjon ja oman rauhan antajana esimerkiksi oleskelualueen ympärillä. Ruusupavun papuja ei voi syödä, ne ovat raakana myrkyllisiä.

RYHMÄSAMETTIKUKKA, *Tagetes*:

Voimakkaan tuoksuinen kesäkukka, väreinä oransseja, keltaisia ja punaisia. Istutus kotona siemenestä huhtikuussa, harvennus pari viikkoa itämisen jälkeen väljempään tilaan. Siirretään viileämpään heti, kun taimet ovat kunnolla taimettuneet. Jo 5-10 cm korkeita taimia voi käyttää ulkona päivällä (lpt 10 -15 °C), jotta taimet eivät veny liikaa ja tulevat tukevammiksi. Kasvukorkeus 10-30 cm eri lajeilla. Kestää täysikasvuisena pientä hallaa, joten samettikukka on yleensä ensimmäinen ulos istutettava kukka touko-kesäkuun vaihteessa. On hyvin käyttökelpoinen kasvi palstapuutarhan hyötykasviosiolla torjumassa tuholaisia pahan hajunsa avulla. Voidaan istuttaa esimerkiksi porkkanapenkin päihin tai sipulipenkin riviväleihin. Myös helppo kerätä itse siemenet, kun antaa muutamien kukkien kuihtua ja tuottaa siemenet.

KEHÄKUKKA, *Calendula officinalis*:

Kesäkukka, keltaisia tai oransseja kukkia. Jopa antiseptinen kukka on käyttökelpoinen mauste teessä, salaateissa ja eri ruoissa. Kylvetään suoraan avomaalle, ehtii kukkia, mutta taimikasvatus jouduttaa kukintaa. Istutetaan tavalliseen pelto/kukkapenkkimultaan eikä lannoiteta liikaa. Karkoittaa tuholaisia hyötykasvien penkeistä, joten käyttö sipulipenkin ja porkkanapenkkien päissä suotavaa. 30- 75 cm korkea kasvi.

JÄTTIOLKIKUKKA *Helichrysum bracteatum*:

Myrkytön kasvi, jonka kukat kuivattuina säilyttävät kauniisti värinsä. Tulenpunainen ja yksivuotinen kasvi. Kasvupaikkana paras on aurinkoinen paikka, koska kasvi saa helposti hometta liiasta kosteudesta. Kylvetään yleensä huhtikuussa sisälle, istutetaan ulos kesäkuussa tai kylvetään suoraan avomaalle touko- kesäkuussa (Pohjois-Suomessa kesäkuussa). Kukinta-aika on heinä- elokuussa. Maan täytyy olla läpäisevää, jotta se ehtii sateiden välillä kuivahtaa. Kuivattavaksi tarkoitetut kukat kerätään nuppuisina ja kuivaessaan se aukeavat kauniisti.

IDÄNUNIKKO, *Papaver orientale*

Aurinkoiseen tai melko aurinkoiseen paikkaan istutettava korkea perenna, myös valkoisena saatavana. Istutetaan hiekkaiseen multaan, istutuskuoppaan voi sekoittaa hiekkaa istutusvaiheessa. Voidaan käyttää myös yksivuotisen tavoin ja siemenet voidaan kerätä talteen seuraavaa kautta varten.

KIRJOKIERTO, *Convolvulus tricolor*

Kauniit suppilomaiset kukat sulkeutuvat yöllä ja pilvisellä säällä. Kasvaa pensasmaisesti ja voi tukeutua esim. kevyeen aitaan. Istutetaan suoraan kasvupaikalle keväällä aurinkoiselle paikalle. Ei kestä jatkuvaa märkyyttä, muuten ei ole vaativa kasvualustan suhteen.

SIPERIAN UNIKKO *Papaver croceum*:

Kylväytyessään kaksivuotinen, käytännössä tämä kasvi kylväytyy vuosivuodelta kasvupaikkaansa, itämispaikka vaihtelee hieman siementen siirtyessä tuulen ja valumavesien mukana. Kylvettynä väri vaihtoehtoja on punaisesta oranssin kautta keltaiseen, itse kylväytyessään kukkien väri vaalenee vuosi vuodelta ja punaiset

värimuodot saattavat jäädä pois. Tämä johtuu geneettisestä muuntelusta, jota luonnossa lisääntyvillä kasveilla tapahtuu. Yleensä kirkkaimmat ja erikoisimmat värit ovat jalostuksen tulosta ja ne säilyvät vain siementuottajalta ostetuissa siemenissä yksivuotisinä kasveina. Unikko kasvaa kuivilla kasvupaikoilla ja sitä ei kannata kastella, eikä mielellään muuttaa sen kasvupaikkaa, koska juurenniska on helppo taittumaan.

SINISIÄ JA VIOLETTEJA KUKKIA

SINISIEVIKKI, *Nemophila menziesii*:

Hyvä reunuskasvi kukkapenkkeihin, koska kasvaa pensasmaisesti. Runsaskukkainen, pienet siniset kukat ja kasvi vaatii runsaan lannoituksen. Kukinta aika heinä- elokuu. Kasvaa 35 cm korkeaksi.

HELIOTROOPPI, *Heliotropium arborescens*:

Nopeasti kukkiva runsaskukkainen kukka, joka lisäksi houkuttelee kasvupaikalle perhosia. Heliotrooppi kasvaa tiiviinä kasvustona, sopii myös yksittäin kasvatettavaksi, mutta parhaimman näköinen on sekaistutuksissa. Tarvitsee kuohkean kasvualustan ja hyvän lannoituksen, mutta kestää myös hiukan kuivuutta.

KURKKUYRTTI, *Borago officinalis*:

Kurkkuyrtti leviää nopeasti palstalla itsekylväytyen. Voimakas kasvuinen karvainen kasvi, joka kukkii kirkkaan sinisillä kukilla. Vanha lääkekasvi sisältää jonkin verran haitallisia aineita, minkä vuoksi kasvin käyttö ravinnoksi ei ole suotavaa.

SINIVALEUNIKKO, *Meconopsis betonicifolia*

Kaunis taivaansininen kukka keltaisilla heteillä, 5 cm halkaisijaltaan. Pitkän varren (jopa 90 cm) päähän kasvaa yksi kukka. Puolivarjoa suosiva, helposti itsekylväytyvä kasvi.

VALKOISIA KUKKIA

KORISTETUPAKKA, *Nicotiana*-risteymä `White Bedder`

Käytetään palstapuutarhalla taimena, taimi voidaan esikasvattaa valoisassa paikassa. Istutetaan runsasamulaiseen ja lämpimään paikkaan, jossa voi kasvaa jopa 70 cm korkeaksi.

KOHTALONKUKKA, *Nemesia strumosa*

Aurinkoisen paikan hyvä kukkija, istutetaan runsasamulaiseen maahan. Suositellaan taimikasvatusta tälle kasville, josta saa hyvin leikkokukkia.

ISOSAMETTIKUKKA, *Tagetes Erecta*-risteymä

Aurinkoisen tai melko aurinkoisen paikan hyvä kukkija, jossa kukinta kestää pitkään. Kun kuihtuneet kukat leikataan pois, kukinta jatkuu ja kasvi haarautuu hyvin. Tavallinen multamaa.

PEIKONKAKKARA, *Hymenostemma paludosum*

Soveltuu hyvin reunuskasviksi kesäkukka penkkeihin. Noin 25 cm korkeaksi kasvava runsaskukkainen tiheä kasvusto viihtyy aurinkoisella paikalla. Ei kestä jatkuvaa märkyä, joten varsinkin sateisena kesänä kohopenkki on hyvä kasvupaikka ja tarvittaessa penkin voi vielä ojittaa.

VIHANNEKSIA

PORKKANA, *Daucus carota* L. subsp. *sativus*

Nykyisin viljeltävät lajikkeet eivät ole alttiita kukkavarren kasvatukseen, joten porkkanan kasvatusta on melko helppoa nykyään myös palstaviljelyssä. Porkkanan siemenet voidaan palstaviljelyssä kylvää esim. hiekan seassa, jolloin siemenet pysyvät helpommin kasvualustassa eivätkä lähde tuulen mukaan. Vaalea hiekka on myös koristeellinen tummaa kasvualustaa vasten.

Porkkana ei kasva hyvin tiivistyneessä maassa, joten maan kääntö lapiolla mururakenteen parantamiseksi on suotavaa ennen kylvöä. Maan oikea lannoitus on tärkeää, koska porkkana halkeilee helposti liian typpipitoisessa maassa sekä boorin puutos aiheuttaa myös halkeilua. Porkkanan rupi voi taas muodostua liian voimakkaasta kalkituksesta sekä liian korkeasta maan pH:sta (yli 7). Normaalilannoituksessa täytyisi kaliumia tulla hieman enemmän kuin typpeä sekä fosforia saman verran kuin typpeä. Nämä ovat merkityt lannoitepusseissa kemiallisin merkein typpi N, fosfori P sekä kalium K. Lannoitepusseissa myös ilmoitetaan näiden suhde toisiinsa ja valittavana on täyslannoitteita, joissa typpi ei ylitä kaliumin määrää.

SIPULI (kepasipuli), *Allium cepa* L. var. *cepa*

Sipulin viljelyssä vuoroviljely on tärkeä myös pienellä viljelysalalla harmaahomeen estämisessä. Sipulia tulisi viljellä samassa kohtaa palstaa vain joka kolmas tai neljäs vuosi. Monivuotisten rikkaruohojen torjunta on myös tärkeää (mm. peltovalvatti ja pelto-ohdake). Sipuli kasvaa hyvin ojitetulla ja multapitoisella hieta- tai moreenimaalla. Sipuli ei siedä hapanta maata (pH ei alle 5,8) eikä tarvitse voimakasta lannoitusta. Karjanlanta lannoitteena pintakerroksessa voi aiheuttaa suolavaurioita ja yleislannoitetta käytettäessä kaliumin määrä saa olla saman kuin typen määrä. Matalaan kohopenkkiin kylvämällä palstaviljelyssä ehkäisee veden seisomista sipulien tyvellä. Istukassipuli painetaan maahan juuret maahan päin 1,5 – 2,5 cm syvyyteen. Alkuvaiheessa rikkaruohojen kitkentä on tärkeää, jotta sipuli ei joudu kilpailemaan veden saannista sekä etteivät kasvitaudit pääsisi leviämään.

HERNE, *Pisum sativum*

Herne on helppo viljellä puutarhapalstalla, kunhan kasvupaikka on ravinteikas. Herne painetaan kylvettäessä maahan noin parin sentin syvyyteen, jotta linnut eivät syö kylvöksiä. Hernettä täytyy tukea ja tukemista varten voi tehdä esim. pajuaitoja, jotka ovat koristeellisia jo ennen kasvuston kasvua. Kastelusta täytyy huolehtia koko kasvun aikana ja lisälannoituksesta viimeistään, jos kasvuston väri alkaa vaaleta.

PUNAJUURIKAS, *Beta vulgaris* L. var. *conditiva*

Punajuuriikas viihtyy kalkitusmaassa multavassa maassa vuoroviljelyssä. Sopiva pH on 6-7 ja boorin (B) saanti on tärkeää. Boori löytyy lannoitepakkauksien hivenravinneluettelosta. Punajuuriikkaan voi kylvää palstaviljelyssä käsin noin parin sentin välein maan pintaan ja peittää kevyesti käsiharalla. Rikkakasvien torjunta on tärkeää tautivaaran vuoksi sekä kosteuden saannin vuoksi. Harsokatteiden käyttö edistää kosteuden pysymistä kasteluiden välillä. Punajuurikasta täytyy harventaa kasvun edetessä ja punajuurikasta voi korjata halutun kokoisena eri käyttötarkoituksiin.

PERUNA, *Solanum tuberosum*

Palstapuutarhalla suositellaan ylläpitäjän toivomuksesta (Oulun kaupunki) käytettäväksi myymälöistä ostettuja siemenperunoita tautien kulkeutumisen estämiseksi. Siemenperunan tarve esimerkiksi 10 m²:n perunamaalle on enintään 5 kg siemenperunaa mukulan koosta riippuen. Perunaa kannattaa viljellä kohopenkeissä liian märkyypä estämiseksi. Kastelu kaksi kertaa viikossa palstapäivinä riittää hyvin perunapenkille. Peruna kannattaa mullata (nostaa multaa kohopenkin päälle uudestaan vaoista) mikäli sateisena kesänä multaa huuhtoutuu penkkien pinnasta, jotta perunat eivät viherry auringonvalon vaikutuksesta. Alkukesästä hallanvaaran uhatessa voi käyttää harsoja katteena perunamaalla.

RETIISI, *Raphanus sativus* var. *radicula*

Palstaviljelyssä pyöreä retiisi on hyvä alkukesän vihannes, joka antaa satoa nopeasti, jo muutaman viikon kuluttua kylvöstä. Tämä on tärkeää, jotta satoa pääsee maistelemaan myös alkukesästä. Retiisi kylvetään vakoon, harataan kevyesti ja taimettumisen jälkeen

harvennetaan tarvittaessa, jotta retiisit pääsevät kasvamaan ja muodostumaan pyöreiksi. Kastelu on tärkeää kuivana aikana, muutoin maku saattaa retiisillä jäädä kitkeräksi.

12. TAUDIT, TUHOLAISET JA RIKKAKASVIT

13. Kasvien yleisoireita

Kasvit oirehtivat monella tapaa, mutta niiden voinnissa tapahtuvat muutokset ovat havaittavissa yleensä hyvissä ajoin, jotta niihin ehditään reagoida. Kasvi antaa vinkkejä tarvitsemistaan hoitotoimenpiteistä väreillä, muodoilla, kukinnan puuttumisella tai näivettymisellä. Kasveissa olevat tuholaiset antavat myös merkkejä olemassaolostaan, vaikka ovatkin usein kovin taitavia piiloutumaan ja tekemään tuhojaan salakavalasti.

Kasvin väri

Kasvit ovat yleensä vihreitä, koska niiden lehtien ja varsien sisältämien solujen sisällä on viherhiukkasia. Typpi lisää kasvin rehevää kasvua ja näin ollen myös vihreän määrää lisääntyy. Kasvi yhteyttää lehtivihreällä ja kasvi saa yhteyttämistuotteita sitä enemmän mitä enemmän lehtivihreää on. Ns. terve väri kasville on kirkkaan vihreä, lajikohtaisia poikkeuksia on hieman.

Mikäli kasvi alkaa voida huonosti, yleensä ensimmäisenä muuttuu väri.

Liian tumma vihreä väri kertoo liian voimakkaasta typen saannista. Tällöin kasvi saa lannoitetta liikaa. Tällaisessa tilassa kasvi näyttää tummanvihreältä ja vahvalta, mutta todellisuudessa kasvi ei saa käytettyä tulevaa nestettä elintoimintoihinsa ja alkaa näivettyä. Hoitona on puhtaan veden antaminen, jotta soluneste alkaa laimentua. Jos kasvi on ruukussa, mullanvaihto auttaa ja tainta voi suihkuttaa, jotta kasvi kuitenkin saa kosteutta ilmarakojensa avulla ilmasta. Hoidon tehoaminen alkaa näkyä kasvun normalisoitumisena ja värin vaalenemisena. Normaali lannoitus kannattaa aloittaa sitten, kun kasvi on tehnyt uusia normaalin värisiä lehtiä.

Liian vaalean vihreä väri antaa viitteitä useimmiten liian vähästä lannoitteesta. Se voi myös olla merkki tuholaisista tai juuristovaurioista, joiden seurauksena voi olla myös ravinteiden saannin estyminen. Jos kasvia on lannoitettu normaalisti lannoitteen mukana

tulevien ohjeiden mukaisesti, tällöin voi syytä todennäköisimmin etsiä muusta kuin lannoitteen puutteesta. Juuristossa voi todennäköisesti olla jokin tuholainen tai tauti, joka vaurioittaa juuria. Tällainen voisi olla esimerkiksi juurilaho ja sienet. Terve juuristo on valkoista ja pinnaltaan ja muodoltaan ehjää. Mainittujen tautien ilmentymisen syynä on yleensä liian märkä multa tai kasvualusta. Tauteja voi torjua välttämällä liikakastelua. Avomaalla ojitus auttaa sateisena kesänä tai maan läpäisevyyden parantaminen kuohkeuttamalla maan pintaa haralla.

Ruskea väri lehdissä: Yleistä on, että paahteisina päivinä kasvin lehdet palavat, koska auringon säteily nostaa kasvin lämpötilan niin suureksi, että kasvi saa polttovioituksen. Tätä voi estää varsinkin kasvihuoneissa tuuletuksella ja avomaallakin pikkutaimet kannattaa varjostaa valkoisella harsolla. Valkoinen heijastaa auringon säteilyä tehokkaasti takaisin ja lämpötila harson alla on viileämpi kuin muuten olisi mustan mullan pinnalla. Isoilla kasveilla toimii oma jäähdytysjärjestelmä, kasvit hengittävät lehtien alapinnoilla olevien huulisolujen avulla. Tämä yleensä riittää kasvin tarpeisiin, kunhan illan viiletessä kastellaan kasveja, jotta ne saavat nestetasapainonsa palautettua. Ruskehtuneet lehdet kannattaa nyppiä pois kasveista, koska kuolleet kasvinosat houkuttavat tuholaisia. Kalium hidastaa lehtien kautta tapahtuvaa haihduntaa ja parantaa veden pääsyä kasvin juureen. Kaliumin puutos voi myös näkyä lehtien reunojen ruskettumisena.

Keltainen väri lehdissä voi olla koko lehden alueella tai vain lehden reunoilla tai laikkuina lehden keskellä. Mikäli kasvi tekee kokonaisia keltaisia lehtiä, saattaa olla syynä liikakastelu tai liian kostea kesä. Istutusalueen päälle voisi rakentaa vaikka pajuista koristeellisen katoksen, minkä voi laittaa sateen ajaksi. Näin kasvien saama vesimäärä hieman vähenee. Istutusalueen reunat voi myös ojittaa ja keskellekin penkkiä kannattaa sateisena kesänä tehdä ura, mihin liika vesi ohjautuu. Salaojitus ei yleensä kukkapenkeissä ja juuresmaalla kannata, koska näin tarpeellinenkin vesi ohjautuu liian nopeasti pois kasvien käytöstä. Lehden reunojen kellastuminen voisi kertoa ravinnepuutoksesta (tai alkavasta liikakosteudesta). Kannattaa tarkistaa lannoituksen taso, typpilannoitusta todennäköisesti voi vähän lisätä. Typeä on helposti imeytyvässä muodossa orgaanisessa lannoitteessa, kuten hevosenlanta ja kananlanta. Tässä muodossa oleva typpi ei taas varastoidu kasvualustaan, joten sitä pitää antaa säännöllisesti koko kasvukauden ajan. Elokuun alussa on tämä lopetettava monivuotisilta kasveilta, jotta kasvit alkavat tuleentua (valmistua) syksyä ja talvea varten.

Punainen väri voi olla merkki kylmästä; liian aikaisin ulos viedyillä pikkutaimilla punertuu lehtiä lämpötilan laskiessa. Värikkäät laikut lehdistä kertovat myös mahdollisesta magnesiumin puutteesta.

Mustuneet lehdet tai muut kasvinosat ovat tuhoutunutta solukkoa. Tyvimätä useimmiten iskee pikkutaimiin esim. kesäkukilla, mansikalla ja perunalla. Se on bakteeritauti. Tyvimätä iskee taimen juurenniskaahan mustuttaen varren noin 1-2 cm:n matkalta. Koska nestejännitys laukeaa, kun solut tuhoutuvat, taimi kaatuu ja kuolee. Ravinteet eivät enää virtaa johtojännesolukoissa ja kasvin nestevirtaus estyy.

14. Ongelmakohtia ja ratkaisuja

Palstalla esiintyy yleensä vuosittain joitakin tauteja ja tuholaisia. Ongelmakohtana tässä on se, että väleissä on myös viljelemättömiä palstoja, joilla kasvaa voimakkaasti suuria rikkakasveja, kuten pelto-ohdake ja hevонhierakka. Ojat kasvavat pajua ja tervaleppää, eikä ojien hoidosta ole selkeää tietoa, kenelle se kuuluu. Vesi haetaan Mustasalmen sillan kohdalta joesta, ja tällöin kuljetaan läpi palstojen. Tautien ja tuholaisien leviämistä edistävät rikkakasvit, mätänevät kasvinjätteet sekä palstojen hoitamattomat tauti- ja tuholaisesiintymät sekä osittain vaikeasti hoidettava viljelyhygieniä. Oulun kaupungilta toivomus on ollut, että palstoilla käytettäisiin vain tutkittua materiaalia, esim. myymälästä ostettuja siemenperunoita. Lajikevalintaan on hyvä kiinnittää huomiota perunan kohdalla, koska yleinen perunarutto eri muodoissa leviää helposti palstalta toiselle ja rutonkestäviä lajikkeita on saatavilla. Palstaviljelyn aikana suurimmat ongelmat olivatkin perunarutto ja kirpat. Näiden lisäksi esiintyi vuosittain härmää mansikalla sekä korkeissa perennoissa, kuten ukonhattu ja syysleimu.

Ongelmaa voisi yrittää ehkäistä **rikkakasvien osalta** palstakohtaisesti ojien puhdistamisella joka kesä sekä palstan ympäröimisellä selkeillä ojilla. Tietysti palstan säännöllinen kitkentä on tärkeää. Palstapuutarhalla yleensä toimii yhteistyö ja virikkeellisellä puutarhalla onkin hyvin tärkeänä osana yhteisöllisyys ja vuorovaikutus. **Tuholaisia vastaan** voidaan käyttää mätänsuopaliuosta, vaikka toteutettaisiinkin ilman kemiallista kasvinsuojelua tapahtuvaa viljelyä. Tämä auttoi kirvoihin. Pienissä esiintymisissä auttaa myös käsin tapahtuva tuholaisien tuhoaminen.

Tautien esiintymistä rajoittavat viljelyhygieniä, viljelytekniset keinot sekä lajikevalinta. Härmää mansikanlehdistä voi torjua lehdistön pienentämisellä eli lehtien pois leikkaamisella. Mansikasta on myös olemassa härmää kestäviä lajikkeita. Samaten

kiinni kasvaneita perennakasvustoja voi jakaa laajemmalle alueelle ja vähentää lehdistöä niistäkin katkomalla varsia.

Perunaruttoa hyvin tai melko hyvin kestäviä perunalajikkeita ovat mm. Matilda, **Suvi**, **Vital**, **Van Gogh**, Puikula ja Pito, joista kolme ensimmäistä ovat hyvin kestäviä ja loput melko kestäviä. Suvi, Vital ja Van Gogh lajikkeet ovat lisäksi kestäviä peruna-ankeroiselle.

LÄHTEET:

GTK. 14.3.2010. <http://www.gtk.fi/aineistot/mp-opas/hietamaat.htm>.

Huiskula. 16.3.2010. <http://www.huiskula.fi/huiskula.asp?viewID=348>

Kasvikset.fi. 16.3.2010.

http://www.kasvikset.fi/Suomeksi/Asiakkaille/Kasvitieto/Kasvit_A-O/K/Kurkkuyrtti

Puutarhasta terapiaa. Akuutin arkisto. Ulla Korpela. 12.10.2008. [www-dokumentti.]
<http://yle.fi/akuutti/arkisto2008/141008_d.htm>

Suvantokodin asukkaat saivat oman terapiapuutarhan Nakkilassa. Uusi aika. 13.6.2008
[www-dokumentti.]
<<http://www.uusiaika-lehti.fi/fi/nayta/uutinen/12132815824625>>

Biolan. Peruna. [www-dokumentti.] Luettu 26.3.2010.
<http://www.biolan.fi/suomi/default3.asp?active_page_id=129>

Wikipedia. Sinivaleunikko. Luettu 26.3.2010. [www-dokumentti.]
<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Sinivaleunikko>>

Biolan. Lannoitteet. Luettu 7.4.2010. [www-dokumentti.]
<http://www.novagro.fi/luonnonmukainen_viljely/pdf/B_Yleislannoite.pdf>

MTT. Kasvinsuojelu. Päivi Parikka. Luettu 1.7.2008. [www-dokumentti.]
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/kasperit/perustietoa_kasvintuhoojista/Mansikka/mansikan_tyvimata1999.pdf>

Kasvitieto. Daalia. Luettu 15.4.2010. [www-dokumentti.]
<<http://www.kasvikset.fi/Suomeksi/Asiakkaille/Kasvitieto/Koristekasvit/Ryhmakasvit/Daalia>>

Suomen luontoa ja lajistoa. Purasruoho. Luettu 14.5.2010. [www-dokumentti.]
<<http://www.luontoportti.com/suomi/fi/kukkakasvit/purasruoho>>

Juuti, M.1994. Avomaan kasvituotannon perusteet. Alavus. Viiskunta Oy.

Köynnöskrassi. Kasvikset.fi. Luettu 4.6.2010. [www-dokumentti.]
<<http://www.kasvikset.fi/Suomeksi/Asiakkaille/Kasvitieto/Koristekasvit/Ryhmakasvit/Koynnöskrassi>>

Riikonen,A. Vuori,M. 2004. Kesäkukat. Hämeenlinna. Karisto Oy.

Månsson,L. Johanson, B. 1996. Kesäkukkia. Örebro. Ljungföretagen.

Balvoll, G. 1998. Vihannesten avomaaviljely. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.